

# Роднае слова



2023/2  
(422)  
ЛЮТЫ

## Рэдакцыйная калегія

доктар філалагічных навук А. Бельскі (старшыня)  
доктар філалагічных навук М. Прыгодзіч (намеснік)  
доктар педагагічных навук В. Зелянко (намеснік)  
доктар педагагічных навук Г. Валочка  
доктар мастацтвазнаўства Т. Габрусь  
доктар філалагічных навук У. Гніламедаў  
доктар мастацтвазнаўства В. Дадзіёмава  
доктар філалагічных навук В. Іўчанкаў  
доктар філалагічных навук І. Казакова  
кандыдат філалагічных навук І. Капылоў  
доктар гістарычных навук,  
доктар архітэктуры А. Лакотка  
доктар філалагічных навук А. Лукашанец

доктар філалагічных навук В. Максімовіч  
доктар культуралогіі У. Мартынаў  
доктар філалагічных навук А. Ненадавец  
доктар філалагічных навук В. Новак  
доктар культуралогіі А. Павільч  
доктар філалагічных навук В. Рагойша  
доктар філалагічных навук І. Роўда  
доктар філалагічных навук І. Саверчанка  
доктар філалагічных навук В. Старычонак  
кандыдат філалагічных навук М. Трус  
доктар філалагічных навук І. Чарота  
доктар філалагічных навук Т. Шамякіна

## Навуковыя кансультанты

Р. Аладава, А. Белая, Д. Дзятко,  
Л. Леванцэвіч, В. Ляшчынская,  
А. Макарэвіч, З. Мельнікава, П. Міхайлаў,

В. Русілка, А. Садоўская, А. Солахаў,  
А. Станкевіч, Н. Усава, Н. Шаранговіч,  
І. Штэйнер, М. Яленскі

## Рэдакцыйная рада

Р. Бабашка, А. Бадак, І. Булаўкіна,  
В. Душэўская, Р. Ільіна, Г. Запартыка,  
В. Кажура, А. Карлюкевіч, Л. Лазарчык,

А. Марціновіч, Г. Марчук, М. Пазнякоў,  
А. Панфіленка, Т. Прадзед, С. Рачэўскі,  
Л. Собаль, І. Таяноўская, В. Шніп

Часопіс уключаны ў Пералік навуковых выданняў ВАК Рэспублікі Беларусь для друкавання вынікаў дысертацыйных даследаванняў па філалагічных навук, мастацтвазнаўстве, культуралогіі, педагагічных навук (тэорыя і методыка навучання беларускай мове і літаратуры)

Пасведчанне  
аб дзяржаўнай рэгістрацыі  
сродку масавай інфармацыі  
№ 561 ад 20.07.2009,  
выдадзенае  
Міністэрствам інфармацыі  
Рэспублікі Беларусь

Заснавальнікі:  
Міністэрства адукацыі  
Рэспублікі Беларусь,  
грамадскае аб'яднанне  
“Саюз пісьменнікаў  
Беларусі”

Часопіс выходзіць  
з 1988 года  
(у 1988–1991,  
№ 1–48,  
выдаваўся пад назвай  
“Беларуская мова  
і літаратура ў школе”)

Галоўны рэдактар

**Наталля Мікалаеўна  
ШАПРАН**



**ROD-SLOVA.BY**

<b>ДА 215-ГОДДЗЯ ВІНЦЭНТА ДУНІНА-МАРЦІНКЕВІЧА</b>	
<b>Дрозд Дзмітрый.</b> Праблема дакладнага вызначэння біяграфічных звестак Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча і членаў яго сем'і. ....	3
<b>Ганчарова-Цынкевіч Таццяна.</b> Фальклорныя матывы ў творчасці Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча. ....	10
<b>Міхалевіч Алена.</b> Моўныя асаблівасці "Пінскай шляхты" Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча. ....	13
<b>ДА 130-ГОДДЗЯ МАКСІМА ГАРЭЦКАГА</b>	
<b>Ярмоленка Алена.</b> Максім Гарэцкі – пісьменнік, падзвіжнік, гуманіст. ....	17
<b>Курцова Вераніка.</b> Максім Гарэцкі і яго лексікаграфічная спадчына. ....	21
<b>Півавэр Кацярына.</b> "Браму скарбаў сваіх адчыняю...": Канцэпт <i>жыццё</i> ў індывідуальна-аўтарскай карціне свету Максіма Гарэцкага. ....	27
<b>Вабішчэвіч Таццяна.</b> Максім Гарэцкі як біёграф Лявона Гмырака: спецыфіка працы са словам і фактам. ....	30
<b>Ярмоленка Алена.</b> Філасофскае асэнсаванне чалавека ў творчасці Фёдара Дастаеўскага і Максіма Гарэцкага. ....	35
<b>Трус Мікола.</b> Беларуская рэцэпцыя творчасці Фёдара Дастаеўскага: архіўна-медыйны дыскурс 1920-х гг. і Максім Гарэцкі. ....	39
<b>Бароўка Ванда.</b> Першая сусветная вайна ў творах "На імперыялістычнай вайне" Максіма Гарэцкага і "На Заходнім фронце без змен" Эрыха Марыі Рэмарка. ....	43
<b>ЛІТАРАТУРА І ЧАС</b>	
<b>Мельнікава Анжэла.</b> Удумлівасць і кампетэнтнасць: Да 80-годдзя з дня нараджэння Міхася Тычыны. ....	47
<b>Дудзінская Дзіна.</b> Цішыня, высокая і сцярожкая: стральцоўская рэчаіснасць. ....	50
<b>Хоміч Таццяна.</b> Творчыя ўзаемадачынненні Юрыя Бярозкі з "Узвышшам". <i>Заканчэнне</i> . ....	54
<b>МОВЫ РЫСЫ НЕПАЎТОРНЫЯ</b>	
<b>Жаўняровіч Пятро.</b> Рэдактарская праўка на сучасным этапе (арфаграфічны аспект). ....	57
<b>Маслоўская Людміла.</b> Да пытання аб вызначэнні межы і складу лексіка-семантычнай групы "назвы хва-роб". ....	61
<b>Мароз Валянціна.</b> З фальклорна-літаратурнай спадчыны вёскі Мікалаеўшчына Стаўбцоўскага раёна. ....	64
<b>Кахно Таццяна.</b> Тыпы і віды гадонімаў Ельска. ....	68
<b>МЕТОДЫКА І ВОПЫТ</b>	
<b>Есіс Яўген.</b> Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч. Фарс-вадэвіль "Пінская шляхта". Пошук маладым пакаленнем шляху да асабістага шчасця: Урок беларускай літаратуры (IX клас). ....	73
<b>Лойша Таццяна.</b> Максім Гарэцкі: жыццё і творчасць: Віктарына (X клас). ....	75
<b>Есіс Яўген.</b> Апавяданне "Роднае карэнне" Максіма Гарэцкага: Інтэлектуальная гульня "Чорны кот" (IX клас). ....	77
<b>Бязручка Леанід.</b> Абліччы страчаныя і вернутыя: Інтэлектуальная гульня (X–XI класы). ....	80
<b>НАЦЫЯНАЛЬНАЯ І СУСВЕТНАЯ КУЛЬТУРА</b>	
<b>Шапран Сяргей.</b> Ад Дубоўкі і Дудара да Лёсіка і Бядулі. ....	83
<b>Урублеўскі Вадзім.</b> Генеалогія і гісторыя беларускіх сялянскіх сем'яў у мемуарыстыцы XX ст. ....	86
<b>Шугаеў Аляксандр.</b> Значэнне экспедыцыйнай працы ў духоўна-патрыятычным і эстэтычным выхаванні студэнтаў. ....	89
<b>Красоўская Вераніка.</b> Веер – атрыбут свецкага этыкету. ....	91
<b>Бай Цыцзян.</b> Жанрава-тэматычная разнастайнасць увасаблення вобраза музыканта еўрапейскімі мастакамі. ....	93
<b>In memoriam.</b> Дзятко Д., Шахоўская С. Пакуль жыве памяць: Алесь Каўрус (71).	
<b>"Адрасы роднага слова" – 2022.</b> Вынікі конкурсу эсэ (82).	
<b>Каляндар памятных датаў і юбілейных дзён на 2023 г.</b> Сакавік (20, 38).	
<b>Патрабаванні да афармлення матэрыялаў</b> (60).	
<b>Умовы апублікавання вынікаў дысертацыйных даследаванняў</b> (67).	
<b>Крыжаванка.</b> Целеш Л. Мастакі беларускага слова Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч і Максім Гарэцкі (96).	

У адпаведнасці з заканадаўствам аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць прыведзеных у артыкуле фактаў і звестак. Рэдакцыя пакідае за сабой права друкаваць артыкулы ў парадку абмеркавання, не падзяляючы пункту гледжання аўтара. Пры перадруку спасылка на "Роднае слова" абавязковая.

Дасылаючы матэрыялы для публікацыі ў нашым часопісе, аўтары тым самым перадаюць выдаўцу невыключныя маёмасныя правы на ўзнаўленне, распаўсюджванне, паведамленне для ўсеагульнага ведама і іншыя магчымыя спосабы выкарыстання твора без абмежавання тэрыторыі распаўсюджвання (у тым ліку ў электроннай копіі часопіса).

Патрабаванні да афармлення матэрыялаў і ўмовы прыняцця матэрыялаў для аспірантаў гл. на сайце часопіса [rod-slova.by](http://rod-slova.by). Калі не пазначана інашэ, то ілюстрацыйны матэрыял (фотаздымкі, графікі, табліцы, рэпрадукцыі) пададзены аўтарам / аўтарамі артыкула.

Паводле падатковага заканадаўства выдавецтва пры налічэнні ганарару падае звесткі пра даходы аўтараў незалежна ад факта атрымання грашовых сродкаў на рукі. Для таго каб ганарар не налічаўся, аўтар можа адмовіцца ад яго, прыклаўшы да матэрыялу, які дасылаецца ў рэдакцыю, заяву. Спампаваць заяву можна на сайце часопіса.

Таццяна ХОМІЧ,  
кандыдат філалагічных навук

## ТВОРЧЫЯ ЎЗАЕМАДАЧЫНЕННІ ЮРЫЯ БЯРОЗКІ З “УЗВЫШШАМ”

Заканчэнне. Пачатак у № 12 за 2022 г.

У аглядзе «Беларуская літаратура пасля “Нашай нівы”» (1928) Максім Гарэцкі не без падстаў назваў Юрыя Бярозку “даследчыкам-фармалістам” [1, с. 351]. Змест артыкулаў маскоўскага беларуса, кола ўзнятых ім пытанняў сведчаць, што крытык быў зацікаўлены ў вывучэнні фармальна-мастацкага боку літаратуры. Ужо на пачатку 1930-х гг. фармальны метада літаратурнага аналізу, трапіўшы пад націск агрэсіўнай рыторыкі афіцыезу, адступіць убок, а тады, у другой палове 1920-х гг., ідэйна-эстэтычная праграма новага згуртавання “Узвышша”, пры ўсёй увазе да “пролетарскага зместу”, была скіравана на пошукі “формальных рэальнасцей” [2, с. 170], на пытанні майстэрства. Створаны ў 1927 г. уласны орган друку меў патрэбу ў таленавітых аўтарах, якія стануць развіваць ідэі, блізкія да ўзвышэнства не толькі ў мастацкіх, але і ў літаратурна-крытычных творах. Прынцыпы і падыходы, якія задзейнічаў Ю. Бярозка ў аналізе літаратурных з’яў, прыцягнулі ўвагу ўзвышаўцаў. Не ўсё напісанае ім знаходзіла безумоўна станоўчы водгук. Так, Я. Пушча досыць скептычна паставіўся да стылёвага афармлення артыкула “Коласава алегорычная новэля”: “зашмат непатрэбнай палемікі і занадта ўжо расьцягнены” [3, с. 155]. А. Бабарэка, відаць, не пагаджаўся з ідэяй адмаўлення “ўсеагульнага азначэння” жанравых форм. Рэч у тым, што пад уплывам ідэй фармалізму (у прыватнасці Ю. Тынянава) Бярозка шмат увагі аддаваў індывідуальнасці жанравых структур: «...Я не чытаў новэлі “наогул”, я не чытаў баляды “наогул”, але я... ведаю французскую баляду і баляду Ціханавага, ведаю канкрэтную новэлю Бокачыю і канкрэтную новэлю Коласа» [4, с. 96], – даводзіў ён сваю пазіцыю. А. Бабарэка ж пазбягаў такога катэгарычнага ігнаравання агульнасці жанравых прыкмет. Прынамсі, у чарнавых накідах за 1926–1928 гг. ён спрабаваў даць агульнае азначэнне *крытыкі* і фактычна палемізаваў з Ю. Бярозкам: “...як-бы сказаў Ю[ры] Б[ярозка], можна даць азначэнне толькі вось дадзенай крытыцы. Аднак ёсць-жа нешта агульнае, што ўсе гэтыя крытыкі аб’ядноўвае адной агульнай назвай. Што-ж гэта за агульнае? Я лічу, што гэтым агульным зьяўляецца сужэнне аб мастацкім творы...” [5, с. 548].

І ўсё ж многія развагі Ю. Бярозкі знаходзілі падтрымку сучаснікаў, узвышаўцы (Ант. Адамовіч,



**Юры (Георгій) Бярозка.**  
1930(?)-я гг.  
Фота з  
сямейнага  
архіва  
Ю. С. Якаўчыка,  
унучатага  
пляменніка  
Ю. Бярозкі.  
Публікацыя  
ўпершыню.

А. Бабарэка) ахвотна спасылаліся на яго артыкулы пра Я. Коласа, У. Дубоўку. Крытык першым загаварыў пра зараджэнне і перспектывы развіцця прыгодніцкага жанру ў беларускай літаратуры (“Праблемы прыгодніцкага роману”, Узвышша, 1927, № 3). Той жа А. Бабарэка ў ліставанні з У. Дубоўкам падхапіў наватарскую думку і заўважыў, што ў дадзеным пытанні “багаты матэрыял” [6, с. 398] утрымліваюць народныя казкі. Між іншым, як вынікае са зместу ліста, Ю. Бярозка карыстаўся тэрмінам *авантурны*, але ў друк пайшло паняцце *прыгодніцкі*. У нашы дні знакаваецца аналітычнай думкі крытыка пацвердзілі аўтары новага падручніка па беларускай літаратуры для X класа (2020): у раздзеле “Проза 1920-х гадоў” прыведзена меркаванне Ю. Бярозкі адносна кампазіцыйных асаблівасцей прыгодніцкага рамана [7].

У поглядах Бярозкі на развіццё літаратуры адчуваецца ўплыў лефаўскіх канцэпцый: неадназначных, часам катэгарычных праектаў і метадык Б. Аўратава, В. Брыка ды іншых крытыкаў ЛЕФА, што прыцягвалі ўвагу маскоўскай творчай інтэлігенцыі, а таксама прысутнічалі ў літаратурным жыцці Беларусі. (В. Трыфанава прыгадвае, што Ю. Бярозка называў сябе вучнем Восіпа Брыка.) У манаграфіі М. Мушынскага ўзвышаўскі аўтар разглядаецца менавіта як “паслядоўны прапагандыст” [8, с. 224] ідэй левага авангарду. Сапраўды,

у нечым нават асветніцкую місію для беларускіх чытачоў выконваў Бязрозка, калі рабіў на старонках “Узвышша” агляд “*расейскай мастацкай прозы*” (за 1926 г.), абапіраючыся на лефаўскую тэорыю “літаратуры факта”. Крытык дэманстраваў “*распад*” старых мастацкіх форм, даводзіў, што літаратура стаіць на парозе рэвалюцыйных змен у жанравай сістэме: на месца сюжэтных раманаў, аповесцяў, навел павінны прыйсці дакументальныя нарысы, фельетоны, мемуары, а “*бытавы*” раманы кшталту “Сокаў цаліны” Цішкі Гартнага выклікае ў новага чытача толькі “*зьялёную нуду*” і “*пазяханьне*” [9, с. 128]. Вядома, што лёс фактаграфіі, заяўленай лефаўцамі, быў прадвызначаны штучнасцю яе ўстановак, але сёння, на фоне чарговага павароту літаратуры ў бок дакументалістыкі, тлумачэнні Ю. Бязрозкі пра сакрэт яе поспеху ў чытача выглядаюць небессэнсоўнымі: “*Яго [чытача] нясюжэтнае жыццё на многакроць цікавей і яскравей, чымся сюжэтныя апавесці і романы, якія для яго пішуць. Ці ня тут сакрэт поспеху нарыса і фэйлетону і характэрнай імкліваасці чытача да дакумантовасці ў мастацкай прозе?*” [10, с. 198].

Юры Бязрозка ў 1928 г. стаў адным з ініцыятараў-заснавальнікаў і адказным сакратаром асацыяцыі па вывучэнні беларускай мастацкай культуры пры Цэнтральным беларускім клубе ў Маскве. Згодна з праграмай дзейнасці асацыяцыі ён стварыў літаратурныя партрэты У. Дубоўкі і З. Бядулі, якія публікаваліся на старонках “Узвышша”. Запланаваны былі таксама матэрыялы пра Я. Коласа, К. Крапіву і Я. Пушчу, праўда, у друку яны не з’явіліся.

Узвышаўцы невыпадкова звярнулі ўвагу на развіццё жанру літаратурнага партрэта ў крытыцы. Тэарэтык А. Бабарэка лічыў крытыку формай творчасці, раўназначнай іншым родам і жанрам літаратуры, а партрэт якраз даваў магчымасць шырока карыстацца мастацкімі сродкамі пры стварэнні аблічча таго ці іншага пісьменніка. Вобразнасць і мастацкасць як уласцівасці крытычнай ацэнкі выявіліся ў партрэтах, створаных Ю. Бязрозкам. Дзякуючы асабістаму знаёмству з У. Дубоўкам і З. Бядулем аўтар трапіў перадаць іх характары (“*шчыры*”, з “*упартасцю*” [11, с. 129] Дубоўка, “*мройны*” [12, с. 132] Бядуля). У агульных ацэнках творчасці нямала суб’ектыўна-эмацыйнага, а вытлумачэнне мастацкага свету зроблена з пазіцый, блізкіх для ўзвышаўцаў. У. Дубоўка прадстаўлены неўтаймаваным беларускім лірыкам, наватарам у форматворчасці, а З. Бядуля – “*поэтаю-казачнікам*”, які, зведаўшы “*боль і крыўду за людзей*”, адыходзіць ад міфа ў бытапісальную прозу.

Вялікае значэнне Ю. Бязрозка надаваў прафесійнаму росту літаратурнай крытыкі, распрацоўцы розных падыходаў да аналізу мастацкага твора,

трансліраваў гэтыя думкі на старонках “Узвышша”. Яго зацікаўленасць у перспектывах развіцця беларускай крытыкі выяўляе добрае веданне ім тагачасных тэндэнцый у айчыннай эстэтычнай думцы і літаратуразнаўчай метадалогіі. Свой апошні ўзвышаўскі артыкул “*Пытанні сучаснага марксысцкага вывучэння літаратуры*” (Узвышша, 1928, № 5, 6) ён пачаў з агляду набыткаў беларускіх тэарэтыкаў, гісторыкаў літаратуры, абазначыў іх месца і ролю ў станаўленні метадалогіі крытыкі і літаратуразнаўства. Лаканічныя ж заўвагі, зробленыя да прац Я. Карскага, М. Гарэцкага, А. Навіны, І. Замоціна, А. Бабарэкі, У. Дзяржынскага, абумоўлены чаканнем прагрэсу ў сферы беларускай крытыкі і навукі аб літаратуры. Рэагуючы тут жа на рост вульгарызатарскай крытыкі, на ўнутрылітаратурную барацьбу творчых аб’яднанняў, якая бліжэй да 1930-х гг. перарасла ў палітычную, Ю. Бязрозка пранікліва адзначаў: “*Усё гэта, урэшце, куды больш сумна, чым сьмешна*”. Крытык спрабаваў заняць прымірэнчую пазіцыю, заклікаў “*пераключаць энэргію і сублімаваць полемічны задор*”, «*перастаць “крыць” адзін другога*» і “*заняцца сапраўднай крытыкай*” [13, с. 154].

У яго тэарэтычных развагах па пытаннях метадалогіі літаратуразнаўчага аналізу таксама выразна прачытваецца імкненне прымірыць ідэі марксізму і фармальны метады, што, вядома, было непасільнай задачай. Для ўзвышаўцаў, верагодна, былі цікавымі тлумачэнні Бязрозкам праблемы суадносін формы і зместу ў мастацтве, якая дагэтуль не разглядалася настолькі глыбока і дэталёва ў беларускай часопіснай крытыцы. Аўтар артыкула сцвярджаў дыялектычнае адзінства зместу і формы, іх зменлівасць у залежнасці ад эпохі і сацыяльнага кола чытачоў, але лічыў магчымым разглядаць твор “*як чыстую форму, і як чысты змест*”, ілюстраваў гэта на прыкладзе беларускай і еўрапейскай літаратуры: «*Поэма Коласа “Сымон Музыка”, разглядаючы ў адным аспэkte, будзе чыстай формай, бо-ж перад намі ізноў такі высокая ступень поэтычнай арганізацыі слоўнага матэрыялу, ва ўсіх яго ўмоўна-дыферэнцуючых момантах: сэмантычным, фонэтычным, рытмічным і г. д., а разглядаючы ў іншым разрэзе, поэма Коласа зьяўляецца чыстым зместам, бо ўсё гэта знаходзіцца ў гэтым мастацкім творы і складае яго змест*» [13, с. 145–146]. «*Куды горш, – пісаў Ю. Бязрозка пра адну з рэцэнзій у “Полымі”, – што ён [рэцэнзэнцікі стандарт] грунтуецца на поўным ігнораванні формы...*» [13, с. 145]. Увага да сугестыўнасці (матываў, вобразаў, сюжэтаў, мастацкіх прыёмаў) літаратурнага твора ў працэсе яго аналізу заставалася для крытыка найважнейшай.

З узмацненнем у друку агрэсіўнай рыторыкі прымірэнчая пазіцыя Ю. Бязрозкі, зробленая ім

спроба інтэрпрэтаваць марксісцкае вучэнне аб літаратуры не ўратавалі яго ад разгромнага артыкула У. Бухаркіна (“Марксізм і эклектыка”, Маладняк, 1929, № 5, 6). Шматкроць цытуючы Леніна, белапшаўскі крытык вынес прысуд поглядам узвышаўскага аўтара – “паскудная фармалістычная выдумка”, “псеўдамарксізм”. Пасля такога адкрытага выпадку Ю. Бязозка змоўк, супрацоўніцтва з “Узвышшам” спынілася. Набліжаўся час пераўтварэння літаратурнай крытыкі ў ідэалагічнага цензара, час гвалтоўнага знішчэння эстэтычнага іншадумства, рэпрэсій. Ён трагічна адбіўся на лёсе многіх узвышаўцаў, а на творчасці – усіх, хто быў звязаны з аб’яднаннем і часопісам. Пасля разгрому “Узвышша” Ю. Бязозка ненадоўга застаўся ў беларускім літаратурным працэсе: напісаў прадмову да першай кнігі рамана “Язэп Крушынскі” З. Бядулі, перакладзенага на рускую мову К. Якаўчыкам (1931), паўдзельнічаў у калектыўным выданні “Наступ” беларускай секцыі Маскоўскай асацыяцыі пралетарскіх пісьменнікаў [“У змаганні за метад (творчыя характэрыстыкі Р. Мурашкі і П. Галавача)”, 1932], апублікаваў артыкулы пра К. Чорнага, пра маладога П. Броўку ў часопісе “Літаратурны критик” (1933) і інш. Гэта была ідэалагічна вывераная крытыка, гвалтам пазбаўленая эстэтычнага і метадалагічнага пошуку, якім Ю. Бязозка быў цікавы ўзвышаўцам.

У перадваеннае дзесяцігоддзе Георгій Сяргеевіч быў звязаны з кінематографам: ён закончыў рэжысёрскі факультэт Усесаюзнага дзяржаўнага інстытута кінематографіі, стаў рэдактарам, кансультантам кінастудый “Саюзмультифільм” і “Масфільм”, займаўся рэжысурай (сумесна з Я. Дзіганам) вядомых у свой час кінафільмаў “Мы з Кранштата” і “Калі заўтра вайна”. На фоне нядаўняй папулярызацыі лефаўцамі ідэі пра роднасць двух відаў мастацтваў (літаратуры і кіно) зварот крытыка-фармаліста да кінематографіі, думаецца, быў невыпадковы. У нечым, магчыма, гэта былі і ўцёкі ад небяспечнай цяпер крытычнай дзейнасці.

Пасля вайны, якую прайшоў спачатку дабравольцам у народным апалчэнні, а потым рэжысёрам у франтавым тэатры, Г. Бязозка схіліўся да літаратурнай творчасці: пісаў прозу, драматычныя творы. Набыты ім ваенны вопыт увасобіўся ў шэрагу ўдалых аповесцей і раманаў.

Сувязь з Беларуссю час ад часу нагадвала пра сябе: на запыт складальнікаў 14-томнага Збору твораў Якуба Коласа (1972–1978) Бязозка падрыхтаваў невялікі ўспамін пра нацыянальнага класіка, сустракаўся (па сведчанні В. Трыфанавай) з У. Дубоўкам, які вярнуўся ў Маскву са шматгадовай высылкі і лагера, ліставаўся з рэабілітаваным Ю. Гаўруком. Што яны думалі, пра што гаварылі тыя, чый лёс пасля ліквідацыі беларускіх літаратурных аб’яднанняў 1920-х гг.

склаўся па-рознаму?.. “Ніколі не забуду нашу маладосць...” [14] – прызнаваўся Бязозка ў адной з паштовак, адпраўленых у Мінск Ю. Гаўруку.

Узаемадачыненні Юрыя Бязозкі з “Узвышшам” грунтаваліся на супадзенні творчых інтарэсаў, а таксама на асабістым знаёмстве крытыка і маскоўскіх сяброў аб’яднання. Яго артыкулы на старонках часопіса прадэманстравалі імкненне выдаўцоў прыцягнуць у прастору беларускай крытыкі разнастайныя падыходы і погляды на мастацтва слова. Асэнсоўваючы літаратурны працэс, асобныя творы, Бязозка звяртаў увагу пераусім на фарматворчасць, праблемы жанру, эстэтычны характар вобраза – усё тое, што імпанавала тэарэтыкам “Узвышша”. У напісаных крытыкам матэрыялах выразна бачыцца першыя некарых ацэнак, назіранняў за творчасцю Я. Коласа, У. Дубоўкі. Меркаванні маскоўскага крытыка Юрыя Бязозкі пра літаратуру ў цэлым і пра творчасць пісьменнікаў роднай яму Беларусі, выказаныя ў 1927–1928 гг., засталіся неардынарнай з’явай у гісторыі айчынай літаратурнай крытыкі.

#### Спіс літаратуры

1. **Гарэцкі, М.** Беларуская літаратура пасля “Нашай нівы” (*Агульны агляд*) / М. Гарэцкі // Творы : Дзве душы : аповесць. Апаваданні. Жартаўлівы Пісарэвіч : П’еса. Літ. крытыка і публіцыстыка. Лісты / М. Гарэцкі. – Мінск, 1990. – С. 336–356.
2. **Ад беларускага літаратурна-мастацкага згуртавання “Узвышша”** // Узвышша. – 1927. – № 1. – С. 168–170.
3. **Запартыка, Г.** З эпісталайнай спадчыны ўзвышэнцаў : лісты Я. Пушчы да А. Бабарэкі / Г. Запартыка // Пра час “Узвышша” : матэр. навук. канф., узвышаўскіх чытанняў, Мінск, 1999–2002 ; рэдкал.: Г. В. Запартыка (гал. рэд.) і інш. – Мінск, 2002. – С. 149–189.
4. **Бязозка, Ю.** Коласава алегорычная новэля / Ю. Бязозка // Узвышша. – 1927. – № 4. – С. 94–116.
5. **Бабарэка, А.** Збор твораў : у 2 т. / А. Бабарэка. – Вільня : Ін-т беларусістыкі, 2011. – Т. 1 : Літ.-крытыч. працы. – 939 с.
6. **Бабарэка, А.** Збор твораў : у 2 т. / А. Бабарэка. – Вільня : Ін-т беларусістыкі, 2011. – Т. 2 : Проза, паэзія, філзафія, публіцыстыка, запісныя кніжкі, дзёньнікі, лісты. – 726 с.
7. **Беларуская літаратура** : вучэб. дапам. для 10 кл. устаноў агул. адукацыі з беларус. і рус. мовамі навучання (з электрон. дадат. для павыш. узроўню) [Электронны рэсурс] / пад. рэд. А. П. Бязлепкінай-Чарнякевіч, І. Д. Воюш. – Мінск : Нац. ін-т адукацыі, 2020. – Рэжым доступу: <http://profil.edu.by/mod/book/view.php?id=3508&chapterid=10196>. – Дата доступу: 08.10.2021.
8. **Мушынскі, М. І.** Беларуская крытыка і літаратуразнаўства (20–30-я гады) / М. І. Мушынскі. – Мінск : Навука і тэхніка, 1975. – 376 с.
9. **Бязозка, Ю.** Праблемы прыгодніцкага роману / Ю. Бязозка // Узвышша. – 1927 – № 3. – С. 115–128.
10. **Бязозка, Ю.** Расейская мастацкая проза ў 1926 годзе / Ю. Бязозка // Узвышша. – 1927. – № 2. – С. 182–198.
11. **Бязозка, Ю.** Літаратурныя партрэты. Уладзімер Дубоўка / Ю. Бязозка // Узвышша. – 1928. – № 2. – С. 121–131.
12. **Бязозка, Ю.** Літаратурныя партрэты 2. Змітрок Бядуля / Ю. Бязозка // Узвышша. – 1928. – № 4. – С. 128–140.
13. **Бязозка, Ю.** Пытанні сучаснага марксысцкага вивучэння літаратуры / Ю. Бязозка // Узвышша. – 1928. – № 6. – С. 139–154.
14. **Цэнтральны навуковы архіў Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі.** – Ф. 18. Воп. 1. Адз. зах. 341. Арк. 16.